

Leif Bloch Rasmussen

A. Kommentarer och frågor till Anders Gustavsson

Vedlæsningen af Gustavsson' artikel om sin metode i etnologien i form af interviews blev det meget klart for mig, hvilke krav der stilles til interviews i forbindelse med design af informationssystemer. Faktisk var jeg oprindelig i slut 70'erne med i et forslag om at bruge etnologiske metoder for at medarbejdere i virksomheder og offentlige institutioner kunne være med i medbestemmelse af deres fremtidig arbejde med edb, teknologi - IT, som det nu hedder. Men forslaget faldt til jorden, simpelthen tror jeg, fordi teknologien udvikledes sig så hurtigt, at der ikke var tid til at lytte - på den ene side. Og på den anden, naturligvis, at medbestemmelse stred mod ledelsens ret til at lede fog fordele arbejdet - og måske kapitalens usynlige hånd. For det tredje også, at IT krævede ekspertise, som hverken ledelsen eller medarbejderne besad.

Vi tabte dengang tror jeg en mulighed for gensidig dialog, hvor lytten, etisk fordring og forpligtelse på empati/omsorg forsvandt ud af informatikkens metoder, ja, ofte også dens teorier og verdenssyn.

1. Polyani's ord om tavs-viden ligger dog stadig væk og lurker, så mit spørgsmål er, om den etnologiske metode, som beskrevet af Gustavsson kan fange det 'tavse'?
2. Hos begge parter i interview'ene. Jeg vil endda forsøge at gå videre og spørge, om ikke der kræves resonans mellem deltagerne for at interviewet lykkes, og om der ikke alligevel er noget, der ikke kan fanges gennem ord, tekst. Noget udsigeligt.
3. Dermed kommer også spørgsmålet om tid. Vil den tid, der skal bruges på at etablere resonans - om ikke den opstår spontant - kan forhindre 'videnskabelige' svar?

B. Anders Gustavsson (AG) Svar och svarscommentarer till Leif Bloch-Rasmussens (LBR)

LBR fråga 1: Polyani's ord om tavs-viden ligger dog stadig væk og lurker, så mit spørgsmål er, om den etnologiske metode, som beskrevet af Gustavsson kan fange det 'tavse'?

AG svar på LBR fråga 1: Etnologer har studerat tyst kunskap i fråga om hantverkskunnande. Det är svårt att intervjuva om sådant som förutsätter "action" för att fältarbetaren skall förstå och kunna samla in relevant material. Metoden blir i stället observation, fotografering av olika arbetsmoment och om möjligt kombinerat med videoinspelning även om det senare är ovanligt. Ett aktuellt exempel på detta arbetssätt utgör den norske etnologen och kulturhistorikern Bjarne Rogans fältarbeten på fiskebåtar som bedrivit fiske utmed den norska kusten. År 2020 gav han ut boken *Kystfisker* (Rogan 2020), som jag har recenserat i årsboken *Ethnologia Scandinavica* 2021 (Gustavsson 2021). Det är arbetslivet ombord och fiskeritekniken med olika fångstmetoder som står i fokus. Fältarbetet består i att författaren är med ombord under resorna, observerar, samtalar och deltar i vissa arbetsmoment. En del av samtalen har spelats in på band. Ett stort antal färgfotografier av hög kvalitet har tagits.

LBR fråga 2: Hos begge parter i intervjuene. Jeg vil endda forsøge at gå videre og spørge, om ikke der kræves resonans mellem deltagerne for at interviewet lykkes, og om der ikke alligevel er noget, der ikke kan fanges gennem ord, tekst. Noget uudsigeligt.

AG svar på LBR fråga 2: När jag studerat teman som informanterna har upplevt känsloladdade att tala om, har jag kunnat lägga märke till förtegenhet hos dem med att samtala och utlämna information. Detta har jag märkt både genom informanternas nonverbala beteenden, genom att de t ex. vänder sig bort eller tittar ned i marken, och genom verbala uttryck, t ex. ”detta vill jag inte tala om” eller detta har jag inget att berätta om”. Om man skall få till stånd samtal om känsloladdade teman, måste fältarbetaren sträva efter att bygga upp ett förtroende. Detta kan ske genom att man berättar om sig själv men också har god tid att lyssna. Man får inte vara rädd för att det uppstår pauser i samtalet om informanterna ger intryck av att vara tystlåtna och besvärade av att samtala. Det Bloch-Rasmussen kallar för resonans benämner jag förtroende mellan intervjuare och informant.

LBR fråga 3: Dermed kommer også spørgsmålet om tid. Vil den tid, der skal bruges på at etablere resonans - om ikke den opstår spontant - forhindre ’videnskabelige’ svar?

AG svar på LBR fråga 3: Jag menar att strävan efter att skapa förtroende är väsentligt vid allt fältarbete men särskilt när det gäller teman som kan upplevas känsloladdade att samtala om. Det kan vara krigsupplevelser både i närtid och långt tillbaka i tiden såsom andra världskriget i Norge. Det kan också gälla svåra personliga upplevelser under barndom och uppväxt eller i samband med skilsmässor. Om fältarbetaren inte lyckas skapa förtroende i sådana situationer, får man ingen information eller endast sporadiska upplysningar som knappast går att använda i forskningsavseende. Att bygga upp förtroende får ta den tid som krävs. Fältarbetaren får absolut inte vara otålig och skynda på informanten att svara.

Referenser

Gustavsson, Anders 2021: Modern-Day Coastal Fishing in Norway. *Ethnologia Scandinavica*.

Rogan, Bjarne 2020: *Kystfisker. Med sjarken Havsund fra Agder til Troms*. Oslo.